

COMPLEXUL MUZEAL NAȚIONAL „MOLDOVA” IAȘI
MUZEUL DE ISTORIE A MOLDOVEI

CERCETĂRI ISTORICE
(SERIE NOUĂ)

AD MEMORIAM SORIN IFTIMI

XLI
2022

IAȘI
2022

COMITETUL DE REDACȚIE

Senica ȚURCANU (redactor șef)
Costică ASĂVOAIE
Ioan IAȚCU
Tamalia-Elena MARIN
Adriana MIRON (secretar de redacție)
Cosmin NIȚĂ
Loredana SOLCAN

Traduceri revizuite/realizate

Simona POSTOLACHE

Copertă și DTP

Cătălin HRIBAN

Adresa redacției

Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași
Muzeul de Istorie a Moldovei
Piața Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1
Iași, RO-700028
Telefon: 04 0232218383
Fax: 04 0332408166
e-mail: cercetari.istorice@yahoo.com

ISSN 1453-3960

EDITURA PALATUL CULTURII

Iași

SUMAR
SOMMAIRE – CONTENTS – INHALT

ABREVIERI / Abbreviations – Abreviations – Abkürzungen	5
Sorin Iftimi, la un an de la trecerea în veșnicie. Gânduri despre un coleg drag (Ioan IAȚCU)	11
Senica ȚURCANU, New discoveries in old collections: a “Double Janus” anthropomorphic vessel discovered at Trușești / Noi descoperiri în vechi colecții: un vas antropomorf de tip „Dublu Janus” descoperit la Trușești	23
Ting AN, Mădalin-Cornel VĂLEANU, Huan REN, Yan XIANG FU, Luoya ZHU, The Yangshao Culture in China. A short review of over 100 years of archaeological research (I) / Cultura Yangshao din China. Scurt istoric a peste 100 de ani de cercetare arheologică (I)	53
Ioan IAȚCU, Tamilia-Elena MARIN, Descoperiri romane de pe valea Prutului: O reprezentare în bronz a zeiței Venus / Roman discoveries in the Prut Valley: A bronze representation of the goddess Venus	87
Celina GORA, Nicoleta CABA, Filip CIOBĂNAȘU, Valorificare prin cercetare și conservare: Cazul ansamblului de la Hilișeu-Crișan, județul Botoșani / Valorization through research and preservation. The case of the ensemble of Hilișeu- Crișan, Botoșani county	101
Voica-Maria PUȘCAȘU, Comentarii și observații privind rezultatele cercetărilor efectuate de arheologul Vlad Zirra în anul 1963 la mănăstirea Dragomirna / Comments and observations concerning the results of research carried out by archaeologist Vlad Zirra in 1963 at Dragomirna Monastery	113
Eduard RUSU, Muzica și puterea politică – o abordare conceptuală / Music and political power – A conceptual approach	133
Violeta-Anca EPURE, Stat și societate la Dunărea de Jos în percepția consulilor și voiajorilor francezi prepașoptiști. Fragmente de viață politică de la finele veacului al XVIII-lea și până la 1812 (I) / Etat et société au Bas Danube dans la vision des consuls et de voyageurs français avant 1848. Fragments de vie politique de la fin du XVIIIème siècle jusqu’a 1812 (I)	155

Minola IUTIȘ, Răscoala din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan reprezentată în pictura românească din Muzeul de Artă din Iași / <i>The 1784 uprising lead by Horea, Cloșca and Crișan represented in the Romanian painting of the Art Museum in Iași</i>	175
Ștefan S. GOROVEI, Artur Gorovei, Neculai Beldiceanu. Artistul și omul. Un manuscris inedit / <i>Arthur Gorovei, Nicolas Beldiceanu. L'artiste et l'homme. Un manuscrit inédit</i>	187
Narcis Dorin ION, Neobosita victorie asupra trecutului. Convorbiri cu Olga Racoviță / <i>The relentless victory over the past. Conversations with Olga Racoviță</i>	225
Corneliu CIUCANU, Considerații privind România și problema Basarabiei în perioada interbelică / <i>Considerations regarding Romania and the issue of Bessarabia during the Interwar period</i>	257
Cristian SANDACHE, Școala românească în timpul guvernării legionare. Ministeriatul lui Traian Brăileanu. Secvențe / <i>The Romanian school during the Legionary governance. Traian Brăileanu's ministry. Sequences</i>	291
Remus TANASĂ, Siruni, fondul de la Arhivele Naționale și Securitatea / <i>Siruni, the National Archives fund and the Securitate</i>	299

Obituaria

ION T. NICULIȚĂ (27. 05. 1939 – 2. 01. 2022) (Alexandru BERZOVAN)	309
---	-----

Recenzii și note de lectură

Nicolae URSULESCU, <i>Civilizația Cucuteni și ariile culturale învecinate. O retrospectivă bibliografică</i> , Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2022, 591 p. și 11 figuri. (Maria-Cristina CIOBANU)	313
Adela KOVÁCS, Alexandru NECHIFOR, Constantin APARASCHIVEI, <i>Frumusețea transpusă în lut. Catalogul statuetelor antropomorfe cucuteniene din Muzeul Județean Botoșani</i> , Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021, 380 p. (Senica ȚURCANU).....	317
Mugur ANDRONIC, <i>Fortificațiile Bucovinei de-a lungul timpului</i> , Suceava, 2021, 185 p. + 44 de ilustrații (Costică ASĂVOAIE).....	320
Narcis Dorin ION, <i>Florica. Vatra Brătienilor</i> , Muzeul Național Brătianu, Ștefănești, 2020, 420 p. (Iulian PRUTEANU-ISĂCESCU).....	323

Sorin IFTIMI
(1965-2021)

SORIN IFTIMI, LA UN AN DE LA TRECEREA ÎN VEȘNICIE. GÂNDURI DESPRE UN COLEG DRAG

Gândurile de față cuprind atât aspecte de ordin obiectiv, cât și afectiv, întrucât, în calitate de colegi, care au împărțit același birou timp de un deceniu, am avut șansa să-l cunosc pe Sorin Iftimi îndeaproape. Numeroasele ore petrecute împreună la serviciu ne face să credem, și pe bună dreptate, că timpul îl dedicam mai mult muncii alături de colegi decât familiei de acasă.

Ne-am întâlnit pentru prima dată în decembrie 2008, atunci când ne-am angajat la Muzeul de Istorie a Moldovei, desigur, el revenind în instituția noastră (Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași), locul unde își începuse cariera în domeniul cercetării trecutului.

Sorin s-a născut la 27 septembrie 1965 în Mileanca, un sat situat pe apa Podrigii, din nordul actualului județ Botoșani.

Afinitatea pentru studierea trecutului se datorează, în special, cadrului în care a crescut și s-a format. Se remarcă la el ușurința, de-a dreptul nativă, de a realiza filiațiile multor familii marcante pentru istoria României. În dese rânduri mi-a mărturisit că tatăl său, un om simplu de la țară, chiar dacă plecat de mulți ani din sat, cunoștea legăturile de rudenie ale tuturor consătenilor. Sorin semnala posibilitatea că, datorită acestor oameni dislocați din spațiul rural în cel urban, astăzi poți întreprinde o adevărată cercetare etnografică chiar și într-o clădire modernă de tip bloc. El știa bine ce vorbește, pentru că începuturile sale în domeniul cercetării înaintașilor se aflau la Muzeul de Etnografie din Iași, acolo unde a activat pentru o scurtă perioadă de timp, înainte de a păși pragul Muzeului de Istorie a Moldovei.

Nostalgiile după Mileanca natală își făceau deseori simțite prezența în povestirile sale ori în abordările unor subiecte comune. Aceasta se datora, poate, și prin alăturarea a două spații geografice dispuse paralel: cel în care el se născuse și crescuse și cel în care eu mi-am petrecut copilăria, și anume satul bunicilor de pe malul stâng al Văii Bașeului (Negreni), înființat de boierul Gheorghe Negru de la Mileanca.

În lungile noastre schimburi de păreri, nu uita să amintească de educația frumoasă primită inițial într-un mediu rural, dar completată și definitivată, ulterior,

într-un mediu urban de talia celui ieșean. Multe discuții gravitau în jurul unui motiv aparte, și anume peisajul satului său în care revenea în fiecare vară pentru întâlnirea cu rudele, dar și pentru a revedea casa clădită de tatăl său și în care el se născuse. La întoarcerea din periplul său botoșănean, povestea cu o emoție nedisimulată frumoasele clipe retrăite pe acele meleaguri. Uneori, amintea de muzicalitatea exaltantă a alămurilor fanfarei din sat, celebră în toată Moldova, în care au cântat și rude de-ale sale, ori despre frumusețea și coloritul covoarelor țesute în sat și care își aveau originile în atelierile înființate la Mileanca de boieroica Ecaterina Mișoglu, și care, la rândul lor, se inspirau din kilimurile anatoliene. Dovada legăturii neîntrerupte cu lumea rurală din care se desprinsese o constituia vasul de lut cu ouă închistrite cu motive din zona natală, aflat la vedere pe unul din rafturile vastei sale biblioteci din birou. Și, ca să încununeze istorisirea experiențelor gastronomice, cum numai în părțile Moldovei de Nord le experimenta vară de vară, Sorin împărțea cu noi și glumele versificate inspirate din folclorul zonei, cum numai el știa să le dea un anume sens, dar în care își făcea loc acea doză de bun-simț. Fiind un conviv extrem de agreabil, știind să polemizeze amical, prin sinceritatea cu care aborda subiectele, el se făcea întotdeauna iubit și respectat.

*

Sorin a absolvit Facultatea de Istorie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în 1993. Teza de licență, unde l-a avut drept conducător științific pe profesorul universitar dr. Ioan Caproșu, s-a intitulat *„Ținutul Iașilor în Evul Mediu”*. Rezultatele cercetării sale au fost bine primite, întrucât subiectul era socotit ca fiind deosebit de important pentru înțelegerea trecutului Țării Moldovei. În cadrul acestei ample teme el a explicat geneza respectivei formațiuni administrative și rolul pe care l-a jucat în procesul de definitivare a statului medieval Moldova, arătând în introducerea tezei – lucrare ce mi-a fost îngăduită să o lecturez – și, totodată, anunțând încă de pe atunci capacitatea sa de analiză și sinteză, bazată pe o anumită ordine lăuntrică, *„cum un teritoriu periferic, devine, în cele din urmă, axul Țării Moldovei, cum centrul politic, după mai multe experimente și ezitări, ajunge să coincidă cu centrul geometric al statului”*.

La 28 octombrie 2006, el susține teza de doctorat în domeniul istoriei. Ceva mai târziu, s-a preocupat ca această frumoasă cercetare să vadă lumina tiparului la una din cele mai bune edituri din țară: *„Doamnele și domnițele în istoria românilor. Curtea doamnei în Moldova și Țara Românească”*, Muzeul Brăilei „Carol I”, Editura Istros, Brăila, 2015, 361 p.

Familiarizat cu izvoarele istorice, precum și cu obiectele de patrimoniu din muzeele și institutele de cercetare ieșene, – iar aici nu fac referire doar la cele din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași, ci și la cele adăpostite de Muzeul Național al Literaturii Române Iași, Muzeul de Istorie Naturală Iași, Muzeul Universității, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, Arhivele

Naționale ale României – Serviciul Județean Iași, Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” al Academiei Române-Filiala Iași, – ori strânsele legături pe care le avea în rândurile colecționarilor ieșeni, s-a dedicat o lungă perioadă de timp omagierii lui Alexandru Ioan Cuza și a familiei sale. În cadrul unei serii de expoziții întinse pe aproape un deceniu, el a etalat, spre a fi admirate, obiecte deosebite prin prisma valorii lor naționale (decorații, săbii oferite de principii și împărați, sigilii, fotografii, porțelanuri și sticlărie cu steme și monograme, costume și accesorii vestimentare, piese de mobilier etc.), ori a panotat pe simeze tablouri cu chipurile marelui domnitor ori ale apropiaților și colaboratorilor acestuia semnate de maștri ai penelului din Moldova veacului al XIX-lea. Cu ajutorul lor a reușit să facă înțeleasă publicului vizitator o epocă ce multora li se părea doar un apanaj al lumii istoricilor.

Dorim să amintim câteva dintre aceste expoziții, multe dintre ele realizate în colaborare cu colegii de la Muzeul Unirii sau cu cei de la alte instituții culturale ori academice ieșene amintite mai sus: „Unirea Principatelor – de la idee la faptă” (2015); „Alexandru Ioan Cuza (1859-1866). Realizările unei domnii” (2016); „Unirile românilor – de la Cuza Vodă la Ferdinand” (2018). Deși au avut un caracter temporar, ele s-au materializat în volume și cataloage editate cu mult profesionalism:

Alexandru Ioan Cuza și organizarea Armatei române moderne, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011 (în colaborare cu Aurica Ichim); *Doamna Elena Cuza: un destin pentru România*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011, 150 p. (coordonator, în colaborare cu Aurica Ichim și Mircea Ciubotariu); *Alexandru Ioan Cuza. Memorabilia*, Editura

Palatul Culturii, Iași, 2013, 205 p. (în colaborare cu Aurica Ichim); „*Alexandru Ioan Cuza: 200 de ani de la naștere*”, Editura Mușatinii, Suceava, 2020, p. 160; „*Vasile Alecsandri: 200 de ani de la naștere (1821-2021)*”, Editura Palatul Culturii, Iași, 2020, 150 p. (coordonator).

*

Ca un istoric imparțial, el s-a aplecat și asupra perioadei premergătoare Unirii de la 1859, organizând cu mare succes expoziția „*Grigore Al. Ghica, ultimul domnitor al Moldovei*” (2019). Mai mult decât atât, într-o altă etapă a evoluției sale profesionale, Sorin Iftimi, iubitor de estetica artei, a reușit să prezinte publicului, sub forma unor expoziții la care și-au dat concursul și colegi de la Muzeul de Artă din Iași, tablouri ale așa-numiților „primitivi” ai picturii românești. De asemenea, studierea unor litografii, vedute ori stampe au permis realizarea unor lucrări de mare amploare prin imagini și informații de ordin istoric și artistic. La baza metodei sale de cercetare a stat studiul izvoarelor scrise. A fost un neobosit căutător în arhive dar, fără a sacrifica trăiri și sentimente în tot ceea ce făcea, el nu ne-ar fi putut lăsa toate aceste frumoase realizări. Mărturie stau în acest sens cataloagele de expoziție editate într-o înaltă ținută grafică: „*Uniforme militare ilustrate de Alexandru Asachi*, Editura Vasiliana 98, Iași, 2021, 105 p. (în colaborare cu Aurica Ichim); „*Nicolo Livaditti și epoca sa (1832-1858). Artă și istorie*”, Editura Palatul Culturii, Iași, 2012, p. 255 (în colaborare cu Corina Cimpoșu și Marcelina Brîndușa Munteanu); *Giovani Schiavoni: un pictor italian în Moldova (1837-1844)*, cu un text introductiv de dr. Maria Celotti (Veneția), Editura Doxologia, 2014, 167 p.

*

Sorin Iftimi i-a secondat și pe colegii arheologi, în lucrările de arheologie preventivă ori sistematică, contribuind cu studii de specialitate ce veneau să lămurească acolo unde păreau să nu existe informații scrise și să ajute la clarificarea unor problematici de ordin urbanistic și arhitectural pe care zona supusă cercetării o ridica. Analizând cu atenție studiile sale vom descoperi evoluția Iașilor atât în plan istoric, cât și urbanistic. În paginile articolelor (multe din ele prezentate cu prilejul unor simpozioane naționale sau internaționale) ori ale unor volume speciale vom remarca abundența hărților cu vechile trame stradale ori a planurilor de biserici și mănăstiri, palate și curți domnești, conace și proprietăți boierești, case de târgoveți cu hrube și dughene, edificii civile, monumente de for public etc., pe care le-a supus unor analize și observații în care s-au întrepătruns în mod fericit aproape toate marile domenii necesare unei astfel de cercetări pluridisciplinare, pe care le-a abordat fără rețineri: istoria medievală, modernă și contemporană cu ale sale științe auxiliare (genealogia, heraldica); istoria artei (cu pictura, sculptura și arhitectura).

Astfel, cercetările sale istorice au devenit complementare celor arheologice. În acest sens dorim să amintim următoarele contribuții: *Piața „Mihai Eminescu” din Iași. Repere istorice și cercetare arheologică*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2015 (în colaborare cu Mădălin-Cornel Văleanu) 104 p., 118 fig. și pl.; *Strada Lăpușneanu Iași. Memoria monumentelor*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2015, 98 p. (în colaborare cu Aurica Ichim); *Strada Ștefan cel Mare Iași. Memoria monumentelor*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2016, 142 p. (în colaborare cu Aurica Ichim); *Strada Carol I (Copou). Memoria monumentelor ieșene*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2018, 103 p. (în colaborare cu Rodica Iftimi); *Orașul Iași în imagini vechi (secolele XVII-XIX). Gravuri, stampe, litografii, picturi/Jassy in Old Images (17th-19th). Engravings, prints, lithographs, paintings*, DAR Development Publishing, București, 2020, 248 p.

*

De altfel, Sorin a dedicat Iașilor, pe lângă două importante expoziții, una organizată la Muzeul Unirii din Iași (*Familia Regală la Iași (1916-1918). De la Refugiul la Marea Unire*, 27 noiembrie 2017 – 4 ianuarie 2018), iar cea de-a doua la Palatul Culturii (*Primul Război Mondial în colecții particulare*, 29 iunie – 20 septembrie 2018),

și o întreață serie de lucrări având ca temă principală Centenarul Primul Război Mondial și al Marii Uniri de la 1918:

Iași în Primul Război Mondial. 1916-1918, Editura Palatul Culturii, Iași, 2017, 149 p.; *Iași – Capitala României, 1916-1918/ Iassy – Capital City of Romania*, București, 2017, 311 p. (în colaborare cu Aurica Ichim); *Familia Regală la Iași (1916-1918)*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2017 (în colaborare cu Aurica Ichim); *Misiuni diplomatice în România (1916-1918)/ Diplomatic Missions in Romania (1916-1918)/ Missions Diplomatiques en Roumanie (1916-1918)*, Dar Development Publishing/ Dark Publishing, București, 2018, 263 p.

*

Sorin Iftimi s-a apropiat într-un mod sincer de unele persoane din branșa în care activa, care și ele, la rândul lor, și l-au dorit din inimă drept colaborator. Aici putem să-l amintim pe istoricul și diplomatul Mihai Dimitrie Sturdza (1934-2021), stră-stră-nepot al lui Mihail Sturdza, domnitor al Moldovei în perioada 1834-1849. Ca semn al prețurii pe care prințul Sturdza i-o purta, în dese rânduri acesta îi expedia de la Paris albume de artă editate în condiții grafice deosebite, pe care Sorin, în generozitatea sa, nu omitea să ni le prezinte, ba chiar să ni le și împrumute, și asta nu ca o laudă, ci din dorința de a împărtăși cu noi bucuria primirii unor cărți frumoase. Trecerea la cele veșnice a prințului Sturdza, la 25 aprilie 2020, cu un an înainte de dispariția sa fulgerătoare, la întristat nespus de tare. În memoria istoricului Mihai Dim. Sturdza (1924-2020) – așa cum preciza în dedicațiile de la începutul textelor –, Sorin publica în același an două studii istorice. Unul apărut la Chișinău, intitulat „*Armis et legibus, utrique clarescere pulchrum*”. O nouă abordare a stemei familiei Sturdza, în *Heraldica Moldaviae*, 3, 2020 (2021), p. 101-125, iar celălalt la Iași, sub titlul *Portrete din colecția familiei domnitorului Mihail Sturdza*, în *Cercetări Istorice* (serie nouă), XXXIX, 2020, p. 221-264.

Dar prințul nu a fost singurul personaj din vechile familii ce au scris istorie și cu care Sorin Iftimi a întreținut o vie legătură. În acest sens, am putea aminti vizitele întreprinse la familia lui Dimitrie Callimachi, cel care refăcuse capela de la Stânceștii Botoșanilor, ori la boierul Radu Miclescu de la Călineștii Bucecii, în vederea documentării pentru unele articole ce le avea în pregătire. Unele figuri de boieri au fost evocate cu prilejul unor conferințe, pe care ulterior le-a materializat în ample studii, cum ar fi: *Logofătul Iordache Catargiu, un personaj controversat* (în colaborare cu Rodica Iftimi). Altele au fost evocate în cadrul unor expoziții tematice, cum ar fi *Familia Mavrocordat*, organizată la Muzeul Unirii cu prilejul Congresului de Genealogie și Heraldică, desfășurat în zilele de 12-14 mai 2016.

Întrucât am amintit de interesul manifestat față de familiile boierești din cele două principate române, pe care el le-a cercetat sub toate aspectele, Sorin a îndeplinit și calitatea de membru al Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie Sigilografie-Filiala

Iași, activând în cadrul Biroului zonal Moldova pentru avizarea heraldicii teritoriale. De asemenea, a fost membru în cadrul Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta” din Iași, în cadrul căreia s-a aflat într-o strânsă și de durată colaborare cu profesorul universitar dr. Ștefan-Sorin Gorovei. Datorită bunelor aprecieri formulate de acest specialist în domeniu, alături de cele exprimate de către un alt mare istoric, academicianul Dan Berindei, în 2010 Sorin Iftimi a devenit expert în domeniul heraldicii, medalisticii și vexilologiei.

Pe lângă cunoștințele solide acumulate în aceste domenii, Sorin avea abilitatea de reconstitui în desen, cu o mare ușurință, blazoane nobiliare, steaguri și steme de unități administrative. A semnat studii dedicate medaliilor, stemelor și drapelelor, dintre care putem aminti o lungă listă de lucrări:

Reprezentări heraldice relative la Cuza Vodă și apropiații săi aflate în muzeele ieșene, în Unirea Principatelor. Momente, fapte, protagoniști, volum editat de Dumitru Ivănescu, Editura Junimea, Iași, 2005, p. 147-169; *Iașii: simbolurile unui oraș simbol*, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Editura Trinitas, Iași, 2008, 187 p.; *Alexandru Ioan Cuza: steme, monograme, decorații*, Editura Kolos, Iași, 2009, 74 p.; *Vechile blazoane vorbesc. Obiecte armoriate din colecții ieșene*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2014, 199 p.; *Heraldica Palatului Sturza de la Miclăușeni*, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Editura Doxologia, Iași, 2014, 106 p.; *Alexandru Ioan Cuza, revenirea în pământul patriei (1873)*, *Alexandru Ioan Cuza. Abdicare și exil*, volum coordonat de Aurica Ichim, Editura Dark Publishing, București, 2019, p. 185-215.

*

Dar Sorin nu s-a limitat doar la tăcutele documente ori glacialele monumente construite ce vorbeau despre Iașii de altădată, ci s-a îndreptat și către oamenii ce coborau, de data aceasta, dintr-o altă lume, nu cea a familiilor istorice, ci a celor aparent neînsemnați, de la periferia orașului (meșteșugari, comercianți, slujitori mărunți ai bisericilor etc.), dar care au contribuit, mai mult ori mai puțin vizibil, la ridicarea acestei

mult-iubite urbe moldave. Personajele proveneau din rândul unor mari și importante comunități etnice, cum ar fi cea a armenilor, evreilor și grecilor.

Colaborările sale căpătaseră și o dimensiune internațională, iar drept dovadă stă prefața la albumul de fotografii și cărți poștale semnat de Jil Silberstein, *Dor de Iași*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, în limbile română, franceză și engleză, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2016, 263 p. În câteva rânduri, Sorin Iftimi creiona povestea unui „adolescent din Paris care descoperea, în anii 1970, că avusese un bunic evreu la «Jassy», în România sfârșitului de secol al XIX-lea” și care, „în 1990 a urmat o călătorie spre «Țara de Nicăieri», spre un oraș care nu mai arăta de multă vreme ca în vechile ilustrate”.

Observațiile din timpul participării la săpăturile arheologice de la Biserica Armenească din Iași, dublate de studierea documentelor de arhivă cu privire la viețuirea pe meleagurile noastre a acestui străvechi popor, i-au permis realizarea unui studiu intitulat *Note privitoare la Episcopia Armeană din Iași*, pe care l-a inclus în amplul său volum de *Cercetări privitoare la istoria bisericilor ieșene*, Editura Trinitas, Iași, 2008, p. 255-262.

Însă cele mai strânse legături le-a dezvoltat cu comunitatea grecească din România. Prin intermediul periplurilor organizate de Comunitatea Elenă din Iași la Salonic, Atena ori pe la lavrele Thesaliei, Sorin gustase din aerul mediteranean. De acest spațiu colegul nostru se îndrăgostise iremediabil. O înrâurire în această direcție a exercitat-o asupra sa și istoricul Florin Marinescu de la Atena, cu care în numeroase rânduri colaborase în mod fructuos, prin schimburile de idei și surse bibliografice privitoare la epoca fanariotă. Știind că la Iași, areal cu un climat aidoma celui din părțile meridionale, numărul edificiilor religioase ridicate în stilul balcanic era deloc neglijabil, Sorin a considerat că poate lega cele două regiuni prin abordarea unor teme inedite, inspirate de un spațiu exotic în aparență. În această direcție se înscriu studiile dedicate unor biserici reprezentative ale Moldovei, cu o arhitectură predominant balcanică, și anume Sf. Sava și Bărboi: *Observații privitoare la ctitorii mănăstirii „Sf. Sava” din Iași*, în volumul editat de Petronel Zahariuc, *Contribuții privitoare la istoria relațiilor dintre Țările Române și Bisericile Răsăritene în secolele XIV-XIX*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2009, p. 103-108; *Biserica Bărboi din Iași – „Vatopedul din Moldova”. Studiu de istorie și arhitectură*, în Ioan Neculce, *Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei*, XXIII, 2017, p. 193-255. Totul a culminat cu o expoziție dedicată mișcării de eliberare a grecilor, încununată de un volum ce a reunit studiile unor cercetători români și străini, în care Sorin Iftimi a reușit să condenseze prezentarea propriului său produs muzeografic sub titlul *Expoziția „Eteria și Principatele Române. Bicentenar”*, cu care de altfel a încheiat volumul de studii pe care l-a coordonat, dar pe care nu a mai apucat să-l vadă ieșind de sub tipar: *Eteria în*

Principatele Române (1821). 200 de ani de la începutul mișcării de eliberare a Greciei, Iași – 27 februarie 2021, UER Press, București, 2021, p. 391-463.

*

Atent la marile evenimente naționale ori internaționale, Sorin a devenit un colaborator constant al Romfilateliei, semnând texte pentru unele emisiuni poștale cu tematică dedicată istoriei și culturii ieșene. La acestea am putea să adăugăm un alt domeniu în care și-a dovedit valențele, și anume numismatica. Acestui domeniu avea să-i dedice poate una dintre cele mai de succes expoziții organizate vreodată în spațiul ieșean, însă care, din nefericire, nu s-a materializat într-un material care să eternizeze această muncă depusă împreună cu colegii de la Muzeul Unirii din Iași: *Bani și civilizație. Zloți, cocoșei, accele și firfirici* (14 mai – 14 iunie 2011), în care, cu o gândire proprie și o originalitate aparte, desfăcea și recompunea idei și concepții precum în următorul exemplu: „Time is Money! Inversând această cugetare pragmatică, putem aborda altfel raporturile dintre Timp și Bani, arătând că și reciproca este valabilă: Money is Time!”.

Fiind un om al timpurilor pătrunse de tehnologie și digitalizare, el reușise în ultima sa perioadă să aducă cu regularitate în prim-plan, prin intermediul paginilor de socializare, expozițiile pe care le organiza la muzeu. Cu ajutorul prezentărilor, ce se inspirau din foiletoanele din presa de altădată, el aborda diversele problematice istorice, tratate de altfel și în conceptele sale muzeografice, sub noi forme, mai moderne. Una

dintre temele sale de succes, cu un impact deosebit asupra mediului virtual, a fost „Palatul și ieșeni – o veche poveste de dragoste”. Sorin reușise, printr-o așa-zisă formă de „subscripție” publică, să adune de la ieșeni ori oameni de departe numeroase fotografii realizate de-a lungul aproape unui secol. Pentru a mobiliza vizitatorii să se alătore demersului său, îndemnându-i să descopere și să pornescă de la cea mai nevădită arhivă istorică aflată la îndemna lor, și anume propriul album de familie, Sorin li se adresa cu următoarele cuvinte: „Putem considera că o asemenea expoziție este ideea voastră, a celor care ați postat pe net astfel de imagini, pentru ca și alții să se bucure de ele. (...) Veți fi parte a acestui proiect și fiecare dintre voi are ocazia de a pune câte o cărămidă la construcția virtuală a acestui proiect”.

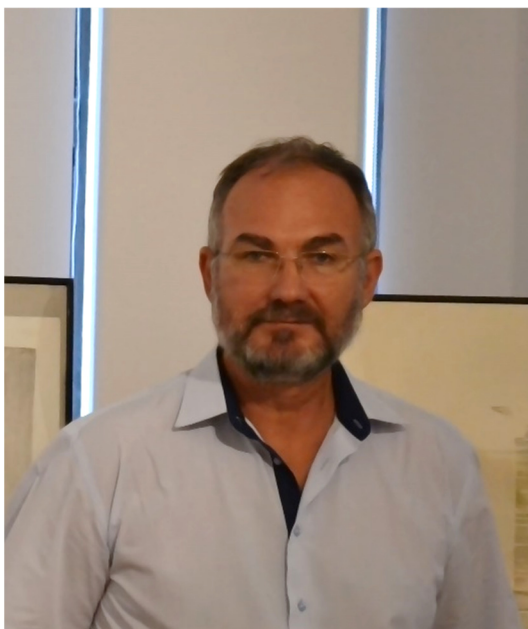
Prin capacitatea sa de a reinventa teme aparent căzute în desuetudine, pentru multe generații de istorici și muzeografi Sorin Iftimi va fi un model de urmat, iar studiile și cărțile sale vor fi puncte de referință pentru cele două domenii în care el s-a făcut remarcat: istoria și muzeografia.

Un alt aspect al vieții sale profesionale a fost predarea unui curs la studiile masterale „Patrimoniu și Turism Cultural”, din cadrul Facultății de Istorie (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), în perioada 2010-2013, care s-a numit *Itinerarii interioare. Muzeu, expoziții, depozite*. Interesul pe care îl acorda masteranzilor se reflecta în atenția cu care pregătea materialele pentru curs, în răbdarea de care dădea dovadă în corectarea referatelor, a disertațiilor ori a studiilor pe care unii dintre ei le aveau în pregătire. În calitate de coleg de birou, mi-a fost dat să asist la aceste etape pe

care se îngrijea să le ducă la împlinire cu multă abnegație. Această muncă asiduă în câmpul didactic universitar, deși întinsă pe o perioadă scurtă de timp, s-a reflectat în formarea unor tineri istorici, în cultivarea la unii colecționari a unei anumite rigurozități sau chiar în stimularea dorințelor unor antreprenori de a cunoaște în mod corect modalitățile de abordare a lucrului cu patrimoniul mobil.

Laturna sa profesională atât de complexă a fost dublată de o frumoasă și solidă construcție familială. Demnitatea, dragostea de învățătură și modestia erau principalele virtuți pe care căuta să le sădească în conștiința și în sufletul studenților, colaboratorilor, colegilor mai tineri, dar mai ales fiului său, Dragoș.

Cu puțin de timp înainte de marea sa trecere, a îndeplinit una din rugămințile pe care i le adresasem și anume de a se alătura cu un text la catalogul ce-l aveam în pregătire, în paralel cu organizarea unei noi expoziții temporare. Titlul va surprinde, dându-ne poate de gândit, însă el ne arată că Sorin Iftimi a fost un rafinat cunoscător al Bisericii creștine, lăsându-se mereu copleșit de fascinația moștenirii bizantine: *Făclii de ceară la praznicile împărătești (secolele XVIII-XIX)*, studiu inclus în catalogul de expoziție *Ecleraj. Obiecte și sisteme de iluminat, din Preistorie până în Epoca Modernă*, coordonat de Ioan Iațcu, Editura Palatul Culturii, Iași, 2021, p. 16-18. Cu siguranță, în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat ne vom bucura și de alte lucrări, de data aceasta postume, dar care ne vor apropia iarăși și iarăși de spiritul lui Sorin Iftimi.

Cândva, într-un noiembrie friguros, pe când amândoi stăteam și admiram statuia ecvestră a lui Ștefan cel Mare din fața Palatului Culturii, el mi-a spus că, în orice moment, un monument poate fi cu adevărat viu, cu condiția ca oamenii să se adune în jurul lui pentru a-l însufleți.

Întrucât, în iubirea și blândețea pentru semenii săi, lui Sorin nu-i făcea plăcere să-l rostească pe „Nu”, tot așa îi făgăduim și noi, astăzi, că mereu îl vom păstra viu în amintirea noastră.

Ne revine datoria ca, în toate circumstanțele care ne permit, să-i reînviem memoria, evocându-i faptele și realizările, cu un gând cald adus amintirii sale luminoase sau jertfind o lacrimă, o candelă, o floare.

Ioan IAȚCU